

ONDERBOUWING GEKKENWERK (2012)
Werkdocument 5.

**Belangen- en beroepsorganisaties van verplegenden die zich (ook) hebben ingezet voor
de psychiatrische verpleegkunde, vanaf 1890 tot 1986,
met Stichtingsjaar en naam van de (belangrijkste) oprichters**

1893-1964:

Opgericht door Jeltje de Bosch Kemper:

Nederlandsche Bond voor Ziekenverpleging (gaat in 1964 op in Nederlandse Vereniging van Verpleegkundigen)

1897-1918:

Opgericht door Jacob van Deventer, A.O.H. Tellegen, W.P. Ruysch, Mevrouw Haitsma Mulier, Baronesse van Sytzama en Jonkvrouw S. Schorer d.d. 14 november 1897:

De Wilhelmina Vereniging tot verheffing en steun van de krankzinnigenverpleging (wordt in 1918 opgeheven, nadat het Wilhelminahuis (geopend 30 mei 1901) in 1917 van zijn functie als vooropleidingsschool was ontheven)

1900-1928:

Opgericht door (o.a.) Arnold Aletrino, Aletta Jacobs, Edith Julia van Stockum:

Nederlandsche Vereeniging tot bevordering der belangen van verpleegsters en verplegers Nosokómos (gaat in 1928 op in Nationale Bond van Verplegenden en wordt in 1933 definitief opgeheven, nadat de Statuten van de Nationale Bond van Verplegenden Koninklijke Goedkeuring hebben gekregen - hetgeen gepubliceerd wordt in het Staatsblad van 11 april 1933, no. 72- en nadat de Nationale Bond op het Congres van 12-15 juli 1933 te Parijs wordt erkend als nieuwe vertegenwoordiger van Nederland in de ICN. Nosokomos laat dan een bedrag na van fl. 9.500,-- .

Fl. 2.000,-- voor een nationaal Protragandafonds voor de verpleging, het zg. Jeanne van Lanschot Hubrecht Fonds; een bedrag van fl. 2.000,-- voor de Nationale Bond van Verplegenden alsmede een legaat van fl. 1.000,-- voor vruchtgebruik; fl. 2.000,- voor een hulpfonds, fl. 2.000,-- voor het Florence Nighthale International Fonds, en fl. 500,-- aan de ICN voor het inbinden van literatuur.

1899-1973:

Opgericht door .....

De Bond van Directrices en adjunct-directrices (gaat in 1945 op in Federatie van Nederlandse Verenigingen die de belangen van de verpleging en verplegenden behartigen)

1902:

Opgericht door:.....

Christelijke Bond voor Ziekenverpleging

1905-1964: opgericht door RK .....

Nederlandse RK Bond voor Ziekenverpleging Salus Infirmorum (gaat in 1964 samen met de St. Canisius Bond op in de Unie van Katholieke verpleegkundigen en Verzorgenden.)

1906-1919:

Opgericht door c.s.:

Nederlandsche Verplegers Vakvereniging (deze gaat in 1919 op in de Centrale Nederlandse Ambtenaars Bond (CNAB), die in 1947 fuseerde met de Nederlandse Bond van Personeel in Overheidsdienst tot de ABVA; deze fuseerde in 1980 met de Katholieke Bond van Overheidspersoneel tot ABVA KABO.)

1913-1921:

Opgericht door Jeanne van Lanschot-Hubrecht vanuit Nosokómos:

Vereeniging tot verkrijging van eene wettelijke regeling van opleiding en examens voor ziekenverpleegsters en verplegers

1925:

Opgericht door de vrouwelijke religieuze ordes (in totaal waren 13 Algemene en Provinciaal Oversten lid) die op dat moment de Nederlandse ziekenhuizen bedienden.

Sint Canisiusbond

Bond is opgericht op 25 juni 1925, en was tot 1952 een Bond alleen voor de vrouwelijke Algemeen en Provinciaal Oversten van die Congregaties (13 in totaal) die ziekenhuizen in ons land bedienden. Zij vroegen bescherming aan van het Episcopaat. Dat kregen zij en er werd hen een geestelijk adviseur toegevoegd: achtereenvolgens waren dat de Zeereerwaarde heer A.J.Koopmans (1926-1935); de Zeereerwaarde pater S.J. Wessels (1935-1946); Zeereerwaarde Pater G.deJong S.J. (1946-1949; en rector A.A.M. Sanders (nu -1960-monseigneur) tot zeker 1960.(2)

De Bond heeft contacten met de in 1933 opgerichte Vereniging van Katholieke Ziekenhuizen, in de Commissie Katholieke Verplegingsraad. In het jaar 1955 werd dit de Katholieke verplegingsraad (klopt dit??)

Katholieke Raad van Overleg. De RK Bond van Ziekenverplegenden (Salus Infirmorum) heel regelmatig contact, steeds meer sedert 1932.

De Katholieke Docentenbond PIUS X werd in 1951 opgericht op initiatief van St. Canisiusbond en Salus Infirmorum. (2)

Het Episcopaat gaf op 29-9-1952 toestemming aan

de bond om lid te worden van de (algemene) Federatie van Verenigingen die de belangen van verpleging en verplegenden behartigen. Daartoe nieuwe Statuten geschreven die passeerden d.d 22-11-1953. De aansluiting werd vervolgens op 22-1-1954 een feit. Doel in de nieuwe Statuten was: 'Op grondslag van de katholieke beginselen en met voortdurende toepassing daarvan te bevorderen de verpleging van zieken, geestelijk gestoorden en gebrekkigen, zonder aanzien van godsdienst of maatschappelijke stand, onder naleving van op dit gebied bestaande of later in te voeren wettelijke voorschriften.(3)

'Middelen: een voeren van secretariaat ter advies, samenwerking, opleiding van religieuzen en leken tot godsdienstige en vakkundig degelijk ontwikkelde ziekenverpleegsters, het organiseren van vergaderingen, studiedagen en cursussen, en het uitgeven van publikaties, andere wettelijke middelen die bevorderlijk zijn voor het doel. (3)

Vanaf 1952 mochten ook mannelijke religieuzen lid zijn van de Bond. De Broeders van Sint Jan de Deo traden als eersten toe. In 1954 volgden de Zusters en Broeders die werkzaam zijn in de Psychiatrische inrichtingen. Omdat nu ook religieuze wijkverpleegsters lid wilden worden en wel op persoonlijke titel werden ineens alle religieuzen van alle ordes op persoonlijke titel lid. Het lidmaatschap steeg hierdoor van 24 tot ongeveer 3000 (maar het stemrecht bleef beperkt tot de oversten.)

Er werden nu secties opgericht: een voor de ziekenhuizen, een voor de psychiatrische inrichtingen en een voor de wijk. (6)

In 1955 werd de Bond lid van CICIAMS: Comité International Catholique des Infirmieres et des Assistantes Médico Sociales (opgericht in 1933 en omvat 26 organisaties met een totaal van 300.000 leden. Achtergrond: het missiebelang en de belangen van de Kerk.) CICIAMS vroeg in 1948 toelating tot officiële organisaties van de WHO. Dit verkreeg ze in 1955. CICIAMS houdt indien het nuttig wordt beoordeeld contact met de ICN.

Omstreeks 1953 stelde de Canisiusbond studiedagen in en nu (1960) kan gezegd worden dat deze traditie geworden zijn. Sedert 1957 zoveel aanmeldingen dat er twee per jaar georganiseerd moeten worden.

Aanvankelijk hadden de studiedagen een verpleegtechnisch karakter, later meer sociaal pedagogisch en nu (1960) gaat de aandacht uit naar de integratie van het werk in het religieuze leven. De Bond heeft 13 rayons.

De Bond riep in 1950 een stafcursus in het leven : een cursus voor verplegenden die een leidinggevende functie hebben (maar in 1954 konden pas de B-verplegenden meedoen want die werden toen pas lid!)

In 1957 heeft de Bond een maandelijks studiedag georganiseerd voor verplegenden in P.I. In 1958: een reeks studiedagen voor de leidinggevendenden die nog geen stafcursus gevolgd hebben en qua leeftijd en schoolopleiding er nu niet meer voor in aanmerking komen.

Vertegenwoordiger van het de sectie B-verplegenden in het Hoofdbestuur: Broeder Leo van de Congregatie van de Broeders Penitenten van Boekel, namens de sectie B-verplegenden. (NB: Al deze informatie komt uit een kleine brochure van Zr. Gabriel: *St. Canisiusbond, Bond van hier te lande werkzame religieuze verplegenden*, (Nijmegen: St. Canisiusbond, 1960).

1928-1965:

Opgericht door

Nationale Bond van Verplegenden

1936:

Op 18 april 1936 vindt een oprichtingsvergadering plaats, op initiatief van Zr. E.A. Boerstra en Zr. M. de Rey uit Haarlem (info Nannie Wiegman, congres 12 mei 2004, voor H. Hillmann)

Vereniging van Docenten in de Verpleegkunde

Op 1 februari 1936 was de eerste bijeenkomst belegd, door Zr. E.A. Boerstra (voorzitter) en Zr. M. de Rey (secretaresse), na de constatering dat er slechts in 10 ziekenhuizen verpleegdocentes waren. Op Zaterdag 30 januari 1937 werd de eerste jaarvergadering belegd in het Snouck van Loosenziekenhuis te Enkhuizen. Toe waren er al 20 nieuw leden bijgekomen. Bets Bilgen werd vice-voorzitter en vice-secretaresse.¹

1945:

Opgericht door .....

Federatie van Verenigingen die de belangen van verpleging en verplegenden behartigen, in 1965 hernoemd tot Federatie van Verenigingen die de verpleging en andere onderdelen van de gezondheidszorg bevorderen.

1946-1983:

Opgericht door Cornelis de Bruijn en .....

Bond van Protestants Christelijke Verplegenden, in 1966 hernoemd tot Nederlandse Christelijke Vereniging van Verpleegkundigen en Verzorgenden (NCVVV); in 1983 toegetreden tot CFO, de CNV Bond voor Overheid Zorg en Verzelfstandigde Overheidsinstellingen

---

¹ Rey, M. de (1937). Vereniging van Docenten in de Verpleegkunde. *Tijdschrift voor Ziekenverpleging*, 47, 118.

1954:

Opgericht door Broeder Leo (Broeders der Penitenten van den H. Vader St. Franciscus te Boekel), Broeder Dubritius (Broeders van Liefde Sint Bavo Noordwijkerhout) en Zuster Servatius (Zusters van Liefde Venray .....

Sectie B-verplegenden binnen de Sint Canisius Bond

1964:

Opgericht vanuit Salus Infirmorum en St. Canisius Bond:

Unie van Katholieke Verpleegkundigen en Verzorgenden (UKVV), in 1966 hernoemd tot Katholieke Unie van Verpleegkundigen en Verzorgenden

Nog aanvullen.....

1972 opgericht door: ??

Vereniging van Werkers in Psychotherapeutische Gemeenschappen (omvat niet alleen verpleegkundigen en sociotherapeuten, maar wel ook.)

1979 opgericht door Hans de Vos c.s:

Nederlandse Vereniging voor Sociaal Psychiatrische Verpleegkundigen

1986 opgericht door Nico van Tol c.s:

Vereniging tot Bevordering van de Sociotherapie